

Verschillende leden Schild & Vrienden in hoger beroep opnieuw veroordeeld

Op 20 juni 2025 velde het Gentse hof van beroep een arrest in de zaak Schild & Vrienden. Van de oorspronkelijk elf verdachten stonden er nog zes terecht voor het ontkennen van de Holocaust, meerdere inbreuken op de antiracismewet en de verkoop van illegale wapens.

Sofie Royer en Jogchum Vrielink

De zaak heeft een lange voorgeschiedenis. Het strafonderzoek kwam in 2018 op gang na de Panoreportage 'Wie is Schild & Vrienden echt?'. Die toonde dat de leden van die organisatie achter de schermen racistische en negationistische berichten in besloten Facebook- en Discordgroepen uitwisselden. De zaak kon onmiddellijk op veel media-aandacht rekenen en had te kampen met verschillende procedurele obstakels. Zo moest het parlement de onschendbaarheid van een van de verdachten opheffen, moest een onderzoeksrechter zich terugtrekken nadat de verdediging naar aanleiding van een 'like' op sociale media een wrakingsverzoek had inge-

diend en verzette de verdediging zich tegen de samenstelling van de correctionele rechtbank. Zowel het hof van beroep als het Hof van Cassatie verwierpen dat wrakingsverzoek (Cass. 12 december 2023, AR P.23.1556.N). In een vonnis van 12 maart 2024 verklaarde de correctionele rechtbank uiteindelijk alle tenlasteleggingen bewezen (Juristenkrant 10 april 2024).

Zes van de zeven veroordeelden tekenden hoger beroep aan. Het hof van beroep verklaart op zijn beurt alle beklaagden schuldig als dader of mededader aan de tenlastegelegde misdrijven. De opgelegde hoofdstraffen variëren van een twaalf maanden gevangenisstraf met uitstel tot een werkstraf van 60 uren, weliswaar na een vermindering vanwege een

overschrijding van de redelijke termijn. Eén beklaagde krijgt de gunst van de opschorting. Hieronder bespreken we enkele opvallende elementen van het arrest.

'HET WAS MAAR OM TE LACHEN'

Het hof bespreekt uitvoerig de relevante strafbaarstellingen uit de antiracismewet en de negationismewet. Wat de antiracismewet betreft ging het om het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld jegens personen wegens etnische kenmerken (artikel 20) het verspreiden van ideeën gegrond op rassenhaat en ras-superioriteit (artikel 21) en lidmaatschap van of medewerking aan een groep of vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie verkondigt (artikel 22). De negationismewet bestraft het ontkennen, schromelijk minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide gepleegd door het naziregime tijdens de Tweede Wereldoorlog (artikel 1). De beklaagden wierpen op dat ze niet het ver-eiste opzet voor de tenlastegelegde misdrijven hadden, omdat ze de memes deelden 'om te lachen'. Het hof van beroep aanvaardt dat humorverweer niet. Volgens het hof was de humor bedoeld om de werkelijke intentie van de beklaagden te verdoezelen, namelijk het aanzetten tot haat en discriminatie. Die intentie leidt het hof af uit de inhoud van de berichten, het herhaalde karakter, de grote frequentie en de verwijzingen naar 'memes oorlogsvoering'. Voorts is voor de toepassing van verschillende haatspraakmisdrijven vereist dat ze in het openbaar worden gepleegd. Hieraan worden geschriften gelijkgesteld die aan verscheidene personen worden toegestuurd. De verdediging argumenteerde dat dat inhoudt dat alle ontvangers van de communicatie worden geïndividualiseerd. Het hof van beroep aanvaardt dat memes geschriften zijn in de zin van artikel 444 Sw. en oordeelt dat die bepaling niet vereist dat de verzender alle geadresseerden met naam noemt. Gesprekken in afgeschermded onlinediscussiegroepen beantwoorden aan de openbaarheidsvereiste.

EERLIJK PROCES

Het arrest bevat een uitgebreide motivering over de verzameling van het bewijs dat hoofdzakelijk uit digitale bestanden bestaat, onder meer de inhoud van de Discord- en Facebook-groep. De verdediging betwistte dat haar recht op tegenspraak was gerespecteerd omdat ze sommige overtuigingsstukken niet had kunnen raadplegen door problemen met de computer op de griffie. Nadat de verdediging dat had aangekaart, gaf het openbaar ministerie opdracht aan de politie om de digitale stukken leesbaar te maken. Uit verschillende pv's blijkt dat de verdediging met hulp van de regionale *computer crime unit* toegang kreeg tot de inhoud van de dvd's en usb-sticks in de lokalen van de federale gerechtelijke politie. Dat de verdediging de digitale bestanden niet ook op de griffie van het hof van beroep kon raadplegen, is dus voor het hof geen probleem. Het hof voegt daaraan toe dat ook alle magistraten toegang hadden tot de overtuigingsstukken. Geen enkele wettelijke bepaling verbiedt magistraten immers hun eigen computer daarvoor te gebruiken. Verder bleek uit de Panoreportage dat de journalisten via een lid van Schild & Vrienden in de afgeschermded online discussiegroepen konden meelezen. Volgens de verdediging maakten de journalisten zich zo schuldig aan het onwettig kennisnemen van privécommunicatie (artikel 314bis Sw.) en aan hacking (artikel 550bis Sw.) en was het bewijs onrechtmatig verkregen. Het hof stelt eerst en vooral vast dat het niet duidelijk is hoe de journalisten concreet kennisnamen van de communicatie, bijvoorbeeld rechtstreeks via een gedeelde login of via kopieën van de inhoud van de discussiegroep gekregen van een van de leden. Voorts oordeelt het hof dat de communicatie in die groepen privécommunicatie in de zin van artikel 314bis Sw. is, maar dat het artikel niet van toepassing is op de onderschepping van gegevens in een informaticasysteem en dat bovendien alleen communicatie in overdracht beschermd is.

Lees verder op pagina 4

De opgelegde hoofdstraffen variëren van een twaalf maanden gevangenisstraf met uitstel tot een werkstraf van 60 uren, weliswaar na een vermindering vanwege een overschrijding van de redelijke termijn. Eén beklaagde krijgt de gunst van de opschorting.

Vervolg van pagina 3

Dat laatste is niet bewezen volgens het hof. Wel acht het hof het mogelijk dat de journalisten het misdrijf hacking pleegden door zonder toestemming van de beheerder of moderator toegang te nemen tot de online discussiegroepen. In die hypothese is er sprake van onrechtmatig verkregen bewijs, maar moet het niet worden uitgesloten volgens het hof. Om tot die conclusie te komen, past het hof een zeer uitvoerige Antigootoets toe. Het hof oordeelt dat de betrouwbaarheid van het bewijsmateriaal niet is aangetast en het recht op een eerlijk proces niet is geschonden. Het deskundigenonderzoek toont immers aan dat de berichten authentiek waren en afkomstig uit de Discordgroep. De inhoud uit de Facebookgroep kon daarentegen niet worden geverifieerd zonder de medewerking van Facebook, maar uit verklaringen van de leden van Schild & Vrienden bleek dat een aantal Facebookposts wel degelijk van hen afkomstig waren. Het hof van beroep vindt het niet aannemelijk dat de journalisten berichten zouden hebben gemanipuleerd, op het afschermen van de identiteit van de bron na. De meer dan 70.000 berichten uit de Discord- en Facebookgroepen die de journalisten aan de politie overhandigden, komen overeen met 3,5 gigabyte aan data. Daaruit leidt het hof af dat er geen sprake is van een bewuste selectie of van een weglating van berichten. Zelfs als er berichten zouden ontbreken, ziet het hof niet in hoe die het strafbaar karakter van de aanwezige berichten zouden ontkrachten. Uit het feit dat de journalisten zoveel mogelijk berichten met de politie hebben gedeeld, kan dan weer niet worden afgeleid dat dit een visvangstexpeditie is, vindt het hof. Tot slot houdt het hof er rekening mee dat de speurders zelf geen misdrijven beginnen, dat de journalisten zich wellicht niet realiseerden dat ze een misdrijf pleegden, dat de ernst van de misdrijven de onrechtmatigheid overstijgt, dat er verschillende andere onderzoeksdaaden werden gesteld en nog ander bewijsmateriaal voorhanden is. Al die elementen leiden ertoe dat het recht op een eerlijk proces van de verdediging niet is geschonden.

RECHTBANK VS. HOF

Het arrest, dat meer dan 100 pagina's telt, is inhoudelijk veel sterker onderbouwd dan de uitspraak in eerste aanleg. Zo omvatte dat vonnis

geen echte analyse van het vereiste bijzonder opzet bij de relevante strafbaarstellingen uit de antiracismewet, in tegenstelling tot de eerder overtuigend uitgewerkte analyse van het hof op dit punt. Een ander verschil betreft de analyse van negationisme. De correctionele rechtbank bracht heel wat uitingen onder de negationismewet die eerder 'louter' antisemitisch waren, zonder duidelijke link met de Holocaust. Dat is iets wat recent wel vaker gebeurt in eerste aanleg: in sommige rechtspraak verwordt de negationismewet tot een 'antisemitismewet', terwijl dat nooit de bedoeling van de wetgever was en ook op gespannen voet staat met de wettekst. Het hof vermijdt die verwarring en hanteert een veel striktere afbakening tussen negationisme en antisemitisme. Tot slot springt het hof van beroep zorgvuldiger om met de bewijswaardering. De on-

derzoeksrechter had destijds een deskundige aangesteld om de berichten in de chatgroepen taalkundig te analyseren. De rechter in eerste aanleg leidde nogal gemakkelijk de strafbaarheid voor het aanzettingsmisdrijf af uit de toxiciteitscore die de deskundige aan de berichten had gegeven. Het deel van de opdracht waarin de onderzoeksrechter de deskundige vroeg na te gaan of de inhoud van de bestanden strafbaar is, verklaart het hof van beroep daarentegen nietig vanwege verboden delegatie. Verder baseert het hof zich niet op de toxiciteitscore, maar op de inhoud en concrete bewoordingen van de berichten.

KRITIEK

Dit alles gezegd zijnde, zijn er ook wel enkele discutabele passages in het arrest. Zo stelt het hof van beroep dat het misdrijf in artikel 314bis Sw. uitsluitend van toepassing is op communicatie in overdracht en dus niet op privécommunicatie in online discussiegroepen. De voorwaarde van overdracht werd echter door de wet van 25 december 2016

uitdrukkelijk geschrapt. Het hof onderzoekt vervolgens of de journalisten door informatie uit de afgeschermd chatgroepen te verkrijgen, misdrijven zouden hebben gepleegd. In die analyse gaat het hof echter voorbij aan de mogelijke rechtvaardiging die uit het recht op vrije meningsuiting kan worden geput, in het geval van misdrijven zoals illegale interceptie van privécommunicatie en hacking die wel erg ruim omschreven zijn. Journalisten krijgen van het Europees Mensenrechtenhof immers net iets meer manoeuvreerruimte, zeker in gevallen waarin informatie niet anders dan via een delictstypische gedraging kan worden bemachtigd. Inzake de toepassing van de antiracismewet vallen eveneens enkele zaken op. We beperken ons tot een ogenschijnlijk detail, namelijk de betekenis van 'verspreiding' in het verbod op

artikel 21 verwijst naar artikel 444 Sw., inclusief het bewuste onderdeel, er 'geen twijfel over [is] dat ook in die hypothese aan de verspreidingsvoorwaarde kan zijn voldaan, wat voor de beklagden zo is'.

Voor een goed begrip van wat het hof zegt, is het nuttig om eraan te herinneren dat artikel 444 Sw. de openbaarheidsvereisten omvat die het 'toepassingsgebied' afbakenen van (onder meer) de uitingsdelicten uit de antiracismewet. Het bewuste lid 6 stelt dat de tenlasteleggingen kunnen geschieden 'door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegegeeld worden'. Het Gentse hof heeft natuurlijk gelijk dat een restrictieve lezing van 'verspreiden' op gespannen voet staat met dit net bijzonder ruime artikel 444, lid 6 Sw. De vraag is echter: was een inperking op dat punt niet exact wat het Grondwettelijk Hof wilde bereiken? Op de ruime aard van het verspreidingsdelict was, bij de totstandkoming ervan in 2007, veel kritiek en onder andere de Liga voor Mensenrechten trok tegen de bepaling naar het Grondwettelijk Hof. Dat Hof perkte de strafbaarstelling op diverse manieren in ten aanzien van de ruime letterlijke bewoording ervan. Een van die inperkingen betrof de betekenis van 'verspreiden'. De redenering van het Gentse hof lijkt de potentiële betekenis en strekking van rechtspraak van het Grondwettelijk Hof dan ook te miskennen. De veralgemeende implicatie van de redenering van het hof van beroep lijkt dat interpretaties van het Grondwettelijk Hof nooit de tekst van een bepaling zouden kunnen inperken. Of die lezing van het hof van beroep niettemin juridisch verdedigbaar is, zal in de toekomst moeten blijken uit prejudiciële rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. Mogelijk worden sommige van de hierboven aangehaalde twistpunten beslecht in het verloop van de procedure waaraan voorlopig geen einde komt. De verdediging gaf immers aan een cassatieberoep in te stellen tegen de uitspraak.

Prof dr. Sofie Royer is onderzoeksexpert aan de KU Leuven en gastprofessor aan de ULiège. Prof. dr. Jogchum Vrieling is hoogleraar aan de UCLouvain Saint-Louis Bruxelles en hoofddocent aan de KU Leuven.

Gent 20 juni 2025, online gepubliceerd op <https://www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/hof-van-beroep-gent/news/3729>.

TAALTIP
Karl Hendrickx

Ruimtelijk ordeningsrecht

Een collega stelt de volgende vraag: 'Op heel wat websites, ook van gespecialiseerde advocatenkantoren en zelfs in recente handboeken, zie ik 'ruimtelijk ordeningsrecht' in twee woorden wordt geschreven. Dat lijkt niet correct, moet dat niet aan elkaar worden geschreven?'

De collega heeft gelijk. In het Nederlands schrijven we samenstellingen aaneen. 'Als we twee woorden bij elkaar brengen om er een nieuwe betekenis mee uit te drukken, dan tonen we het verband tussen de delen door ze aan elkaar vast te schrijven', aldus het Groene Boekje. Dat voegt er meteen aan toe: 'Dat doen we met samenstellingen die uit twee of meer delen bestaan.'

Dat laatste element is hier belangrijk: twee of meer elementen. De klassieke samenstelling van twee woorden zoals stoel + poot = stoelpoot, kun je immers ook toepassen op meerdere woorden, en dat hoeven niet altijd zelfstandige naamwoorden te zijn. Zo kun je ook bijvoeglijke en zelfstandige naamwoorden aaneenkoppelen. Om daarbij aan te geven op welk zelfstandig naamwoord het bijvoeglijk naamwoord slaat, gebruiken we dezelfde regel: staat het bijvoeglijk naamwoord gewoon als 'kenmerk' bij het zelfstandig naamwoord, dan schrijven we het los: een hoge dubbeldektrein.

Hoort het adjectief echter specifiek bij een onderdeel van de samenstelling, dan schrijven we het geheel aaneen, om aan te geven dat het één betekenisgeheel vormt: hogesnelheidstrein. Terwijl bij hoge dubbeldektrein het bijvoeglijk naamwoord hoge slaat op de trein, die erg hoog is omdat hij twee verdiepingen heeft, slaat het in hogesnelheidstrein op het onderdeel snelheid. Een hoge snelheidstrein (met spatie dus) zou

overigens een raar concept weergeven: het zou een 'snelheidstrein' zijn, een woord/concept dat eigenlijk niet voorkomt, met een bijzonder kenmerk, namelijk dat die snelheidstrein hoog is. Iedereen begrijpt dat het gaat om een trein, met een bijzonder kenmerk, namelijk hoge snelheid.

Die spellingsregel heb je veel nodig in het recht, waar heel wat van die meerledige samenstellingen voorkomen. Zo is socialezekerheidsrecht geen recht dat erg sociaal is, maar het recht over de sociale zekerheid en is een langetermijnplanning geen lange planning, maar een planning voor de lange termijn. Die woorden komen vrij veel voor en worden ook herkend door de spellingcheckers van tekstverwerkers.

Maar juristen zouden geen juristen zijn als ze niet nog wat bijkomende, weinig gangbare samenstellingen van dat type gebruiken. De collega in kwestie haalt zelf als voorbeeld formelemotiveringsplicht en redelijketermijneis aan. In het eerst woord heeft formele immers betrekking op de motivering, en niet op de plicht, en in het tweede moet de termijn redelijk zijn, niet de eis. Het zijn woorden die je niet elke dag hoort en waaronder de tekstverwerker meteen een rood lijntje trekt. Bij formelemotiveringsplicht geeft Word onterecht de suggestie om het woord te splitsen in formele motiveringsplicht. Bij redelijketermijneis heeft het geen enkele suggestie.

Dat is ook het geval voor ruimtelijkeordeningsrecht, het voorbeeld waarover de collega de vraag stelt. Ook hier herkent de tekstverwerker het woord niet en stelt hij voor om het te splitsen in ofwel ruimtelijk ordeningsrecht als eerste suggestie, ofwel in ruimtelijke ordeningsrecht als tweede suggestie. Onterecht dus, want ruimtelijk slaat op ordening en niet op recht. Bovendien verbuigen we een bijvoeglijk naam-

woord dat bij een de-woord staat: het is de ruimtelijke ordening en niet de ruimtelijk ordening. Net zoals bij socialezekerheidsrecht is de juiste samenstelling dus ruimtelijkeordeningsrecht.

Nu zult u misschien opmerken dat die combinatie toch wel moeilijk leesbaar wordt, zeker door de rare opeenvolging eo. Die combinatie vormt nochtans geen klinkerbotsing – je kunt ze eigenlijk niet verkeerd lezen – en wordt dus normaal gezien wel degelijk aan elkaar geschreven. Niettemin geeft de Wordenlijst (het Groene Boekje) aan dat je een samenstelling die je moeilijk te lezen of te begrijpen vindt, kunt verduidelijken met een koppelteken. Zo kun je dus ruimtelijke-ordeningsrecht met een koppelteken schrijven als je dat duidelijker vindt, maar los in twee woorden kan het niet. Het Groene Boekje haalt als mooie voorbeelden van echt onduidelijke samenstellingen valk-uil (een soort uil, en dus geen gecamoufleerde put) en massa-gebed/massage-bed aan.

Conclusie: hoe gesofisticeerd spellingcheckers ook zijn, zelf even controleren, en vooral ervoor zorgen dat je zelf de regels nog wel degelijk kent, blijft een must. En wellicht zat u hierop ook te wachten: Copilot/ChatGPT kent de regels wel. Als je vraagt hoe de samenstelling van de woorden sociale, zekerheid en recht wordt gespeld, geeft het programma perfect de regels. En dat doet het ook als je vraagt hoe je van ruimtelijke, ordening en recht een samenstelling maakt. Niettemin blijf ik bij mijn aanbeveling: zorg er vooral voor dat je zelf de regels nog kent, en toets dan desnoods af met artificiële intelligentie.

*Karl Hendrickx,
Hoofddocent Rechtstaalbeheersing UAntwerpen en KU Leuven*